

האתגר בטהרן, ביירות ועזה: למנוע מהאויב לשקם את יכולותיו

written by מאיר בן שבת | 26.06.2025

את התשובה לתהייתו הפומבית של ח"כ גפני [?] למה אנחנו ממשיכים להילחם ברצועת-עזה ולסכן את חיילינו, הוא יכול היה למצוא במסמך שהתפרסם רק לפני כמה ימים, בו נחשפה התכנית המקורית המלאה של חמאס, למתקפת ה-7 באוקטובר. מתקפה שבראיתו היתה אמורה לסלול את הדרך לחיסול מדינת ישראל.

גיבורינו שנפלו חלל, נהרגו בפעילות שנועדה לשלול מחמאס יכולות שעדיין נותרו בידיו למרות הלחימה הממושכת וליצור תנאים שימנעו ממנו או לפחות יקשו עליו להשתקם. בה בעת היא נועדה גם להפעיל לחץ שיסייע בהשבת החטופים.

סיום מלחמת 12 הימים באיראן ואסון נפילתם של שבעת לוחמי ההנדסה בח'אן-יונס הסיטו במהירות את הזרקור הציבורי לעבר זירת עזה. הפער בין ההכרעה המהירה שהושגה מול ראש התמנון, לבין זו המתמהמת מול הזרוע שלו ברצועה, הוסיף לתחושת הצער על המחיר ולתסכול עקב חוסר הודאות.

על כך נוספו הדיווח על חידוש מגעי התיווך לגיבוש "עיסקה" והשיח על מהלך מדיני רחב שבמסגרתו תוסדר גם סוגיית רצועת-עזה שמהווה כרגע מכשול בדרך לקידומו, הוסיפו למתח ולדריכות.

ואולם, בשיח המתקיים בציבור כמעט שאין משקל לאחד המרכיבים המרכזיים במערכת השיקולים שהדרג המדיני צריך לשקול: מצב האויב.

המכה שחמאס חטף מידיה של ישראל היא אמנם קשה, אך לא אנושה ולא בלתי הפיכה. יכולתו להוות איום משמעותי מידי על ישראל בתחום הירי הרקטי או בהתקפה יבשתית בסיגנון ה-7 באוקטובר, כנראה נשללה ממנו. הוא איבד הרבה מאנשיו ומאמצעי הלחימה והייצור אך אין ללמוד מכך על כושר התאוששותו.

הוא עדיין גורם הכוח המרכזי בעזה. לוחמיו ובכיריו מתנהלים בעיקר במנהרות, פועלים במאפייני גרילה מול הזדמנויות וממתינים לרגע שבו יוכלו לעלות בביטחון אל מעל פני השטח.

הנהגתו בחו"ל מתפקדת באין מפריע, ממשיכה לנהל את הפעילות המדינית וההסברתית של האירגון, לגייס עבורו משאבים ולהכין [?] גם היא [?] תכניות ליום שאחרי.

היכולות השיוריות שבידיו, שליטתו בסייע האזרחי שמוכנס לרצועה (גם אם רק בחלקו) והתמיכה הרחבה שהוא נהנה ממנה בקרב הציבור בעזה, יאפשרו לו לבנות מחדש את יכולותיו,

במיוחד אם יתקבלו דרישותיו במסגרת הסכם לסיום הלחימה .

בכיר בצה"ל שצוטט השבוע באמצעי -התקשורת העריך כי אם ישראל תעצור כעת את הלחימה בעזה ותסיג את כוחותיה, חמאס יוכל בתוך חודש להשתלט מחדש על האוכלוסייה, ובתוך שנה לשקם את עצמו מבחינה צבאית. קשה לחוות דיעה באשר לכך. אין נוסחאות שמאפשרות לגבש תחזית מדויקת והגורמים המשפיעים הם רבים ובלתי ניתנים לחיזוי. ובכל זאת, אם ניתן למצוא בהערכה זו רמז לאופן שבו רואים בצה"ל את חמאס, הרי שמצבו של האירגון פחות קשה מכפי שמצטייר בשיח הציבורי.

יש הטוענים כי בנקודת הזמן הנוכחית המאמץ הצבאי מיצה את עצמו והשלמת המטרות צריך שתיעשה באמצעות פתרון מדיני. לשיטה זו, העברת השליטה האזרחית לידי גורמים לא-ישראליים שאינם נמנים על חמאס או אפילו מתנגדים לו, תמנע מחמאס להשתקם. ואולם, גישה זו מתעלמת ממאזן הכוחות בתוך הרצועה, שכאמור נוטה באופן מובהק לטובת חמאס ולא פחות חשוב מכך מלקחי העבר בנוגע לדרכי-פעולתו של חמאס האירגון. סביר יותר שהמסגרת השלטונית תספק חסות או כסות לחמאס במאמציו לשיקום וקיומה יגביל את ישראל יותר מאשר יסייע לה.

המטרות שהממשלה הגדירה למלחמה בעזה טרם הושגו. אין ללמוד מכך שהן לא נכונות או שאינן ניתנות להשגה. נכון תחילה לבחון את דרך-הפעולה שנבחרה ואת יישומה בשטח. לא פחות חשוב הוא תיאום הציפיות עם הציבור כדי לרתום אותו. אמירתו של ח"כ גפני, ככל שהיא מקוממת, מעידה על צורך אמיתי להזכיר לשם-מה, ולהסביר למה החלופות לא נותנות מענה.

המלחמה על חופש הפעולה האווירי

ראשית, ביום שאחרי המלחמה איראן כבר לא מציבה איום קיומי מיידי על ישראל, באמצעות נשק גרעיני או טילים בליסטיים.

האתגר מצד ישראל הוא לתחזק את ההישג ולהבטיח שמצב זה יימשך. כדי להשיג זאת ניתן לפעול באחד שני המסלולים:

הראשון: הסכם מדיני בינלאומי שימנע זאת מאיראן ויכלול פיקוח הדוק ומנגנון אכיפה אפקטיבי. זהו המסלול שאליו מכוון הנשיא טראמפ ויחד עימו גם אירופה, במטרה להגיע להסדר ארוך טווח.

המסלול השני: הסדרה כפויה. מניעה בכוח, על בסיס מידע מודיעיני, של ניסיונות איראניים לשקם את המערכים הללו (בדומה לנעשה בלבנון ובסוריה). לשם כך, צריך לשמר את חופש הפעולה האווירי ואת הגיבוי האמריקני/הבינלאומי לאכיפה כוחנית.

קשה להעריך את סיכויי ההצלחה של המסלול ההסכמי. איראן כבר הראתה את יכולותיה

למשוך זמן ולתעתע בבני-שיחה. יתרה מכך, מדובר במשטר בעל רקורד מפוקפק של הפרת-הסכמים, בגיבוי דתי-הלכתי ועם מוטיבציית-שיא לנקום ולהשיב את כבודו האבוד וסביר שהוא לא יוותר על שאיפותיו, אלא רק יגביר את התייחסותו והחשאויות תוך למידה והפקת לקחים ממה שקרה במלחמה.

עמדתה של ישראל ביחס לכך חייבת להיות נוקשה: אכיפה אפקטיבית ללא הסכם עדיפה על הסכם ללא אכיפה. חופש הפעולה האווירי לישראל במרחב האיראני הוא המרכיב העיקרי שמאפשר זאת. צריך להניח שהמלחמה עליו כבר התחילה.

יצרנו סדקים. נמתין לקריסה

ישראל לא הגדירה את הפלת המשטר האיראני כחלק ממטרות המבצע. אפשר להבין את הסיבות לכך. יחד עם זאת, לכולם בישראל ובמערכת הבינלאומית ברור כי זוהי הדרך היחידה להבטיח את הסרתו המוחלטת של האיום האסטרטגי מצד איראן (גרעין או טילים בליסטיים). היא שינוי המשטר.

לאחר המכה שהונחתה עליו מבחוץ, התקווה כעת היא כי גורמי אופוזיציה בתוך השטח ישאבו עידוד ויגבירו את מחאותיהם.

קשה לחזות את נקודת הקריסה המדויקת של מערכות. ראינו זאת ברצף נפילות המשטרים במה שמכונה "האביב הערבי" וגם באחרונה עם קריסתו המהירה של המשטר הסורי בעקבות מתקפת הפתע הקצרה מצד כוחות האופוזיציה. רק לאחר מעשה הסתברה ההשפעה של התבוסה שישראל הנחילה לחיזבאללה בלבנון ושל התהליך הממושך של התפוררות המשטר מאז 2011. מהמקרים הללו למדנו על הקושי לזהות את נקודת השבירה, אבל יותר מכך על האפקט המצטבר שעשוי להיות למכות מתמשכות, במיוחד מול מדינה שסועה ומרובת אתגרים.

את הלקחים הללו למדו גם בארמונות במסדרנות השלטון בטהראן. הם נערכים לכך. עבורם זהו כורח הישרדותי.

יש לקוות ולפעול לכך שארה"ב והמערב, במאמציהם להוביל את איראן להסכמים מדיניים, לא ישחררו משאבים ויתנו למשטר הישגים שבאמצעותם יוכל לשפר את מעמדו.

תוצאות המלחמה עם איראן שינו את מאזן הכוחות במזרח התיכון וישפיעו גם על עיצוב הסדר העולמי, המכה שאיראן ספגה משלימה את תהליך ריסוקו של ציר הרשע. איראן- שחתרה להגמוניה אזורית והטילה אימה על מדינות האזור, יורדת עתה לירכתי הבימה. מדינות רבות יוכלו להתנהל כעת ללא צלה המאיים, ליצור שותפויות מדיניות, ביטחוניות, כלכליות וטכנולוגיות ולהביא לשיגשוג באזור ואף מעבר לו.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 27.06.2025.